

Известно, что консолидирует общество изнутри и делает страну узнаваемой для внешнего мира, в первую очередь, символика национальной культуры, которая может быть представлена выдающимися именами, национально-культурными реалиями и т. п. Многие украинские авторы, обеспокоенные имиджем Украины на международной арене, сетуют по поводу негативного характера символической репрезентации на мировом уровне (экологические катастрофы, герои «кассетного скандала», «враги свободной прессы», перманентные кризисы) и отнесенностью символики лишь к поп-культурному регистру (Кличко, Андрей Шевченко, Верка Сердючка). Национально-культурная символика, к сожалению, почти неизвестна за пределами страны. Сегодня украинскому информационному пространству даже свойственна навязчивая пропаганда искривленных представлений о национально-культурных ценностях, традициях Украины, что особенно ярко прослеживается в рекламном дискурсе.

Еще в 1992 году Оксана Пахлевская в «Открытом письме ко всем, кто любит Украину» писала, что «мир, уставший жестокостью и коварством до сих пор известной политики, с интересом ожидает нашего появления на дипломатической арене. Украина имеет уникальный исторический шанс – стать новым типом государства, которое говорит с миром не на языке оружия, а на языке культуры, не на языке страха, а на языке добра» (цит. по.: [Потятиник, Лозинський 1996:242]). К сожалению, это еще не произошло. Надеемся, в Украины все впереди. Но для этого, на наш взгляд, необходимо на государственном уровне разработать и внедрить стратегическую программу формирования и развития национального информационного пространства, создать необходимые условия для трансляции духовных ценностей не под «железным» контролем и по распоряжению власти / владельцев издания, а на основе заинтересованности потребителей информации; создать все условия для повышения уровня квалификации журналистов, которые были бы готовы профессионально освещать культурные феномены.

Колкутіна В. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри прикладної лінгвістики, кандидат філологічних наук, доцент*

СПЕЦИФІКА ВИЯВУ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОГО ТВОРУ: ОСІ ПЕРЕТИНУ

Будівельним матеріалом для всіх типів ЗМІ, літератури та літературознавства було і залишається слово. Оперуючи словом чи то журналіст, чи письменник, чи літературний критик формулює оцінку, стверджує, переконує, увиразнює або спростовує істинність судження. У будь-якому разі він впливає на глибину осмислення естетичної свідомості реципієн-

та, опосередковано або ж безпосередньо формує його світоглядні засади, художні смаки, аксіологічні пріоритети.

У журналістикознавстві та літературознавстві поліфункціональна семантика слова вимагає правильного тлумачення. Особливо важлива інтерпретація там, де зміст висловлювання спеціально дещо прихований від прямого трактування, де він зашифрований, сугестивний, символічний. Герменевничний стиль (С. Квіт) споріднює журналістику та літературу, в наслідок чого герменевничний феномен «виступає важливою характеристикою людини, окреслюючи її вроджену здатність до розуміння» (Квіт С. М. Герменевтика стилю. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – с.9).

Не зважаючи на великий посутній масив дослідженого у журналістиці та літературі, питання їх взаємозв'язку не розглядалося у сучасній науці. Ми спостерігаємо низку споріднених аспектів, вивчення яких збагатять як літературу, так і журналістику.

Зasadничо важливими спільними ознаками літературного твору, критичної рефлексії та журналістики, на наш погляд, виступають оцінний, аксіологічний компонент; категорії предметності, літературознавчого дискурсу та його структури; родово-жанрові утворення.

Літературно-критичні та історико-літературознавчі оцінки журналіста, письменника або літературного критика, що викладені у журнально-газетних статтях, збірках або ж книгах, залежать від трансформації літературного процесу, від характеру критичних міркувань, літературно-критичних уподобань та сили уяви автора. Оцінний аспект має індивідуально-неповторний, суб'єктивний характер. Духовна, емоційна база автора – журналіста, письменника чи критика – виражається через естетичну оцінку, естетичне почуття, за допомогою логіко-понятійних засобів, яскравих описів-аналогій (Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця ХІХ століття. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1999. – с.11).

Одним із ключових аспектів дослідження художнього, літературно-критичного чи публіцистичного тексту є усвідомлення його перш за все комунікативної природи, адже апіорі такий текст передбачає, як мінімум, двох співбесідників: з одного боку, читача, з іншого – письменника, літературного критика, журналіста. Виступаючи знавцем літератури, власний дослідницький інтерес, свої міркування, уподобання митець адресує читачеві, який обов'язково передбачається, тому що такий текст не існує автономно, він у своїй генезі спирається на читачку присутність.

Таким чином, як основні елементи художнього та публіцистичного твору виокремлюються комунікація та діалог, котрий диференціюється на:

- діалог письменника, журналіста чи критика з читачем;
- діалог автора розвідки з тим письменником, якого він досліджує;
- діалог реципієнта з досліджуваним критиком митцем.

Тут літературний критик виступає посередником: «Посередники – це всі ті, хто, не маючи безпосереднього відношення до процесу творіння художнього комунікату, втручається в процес його циркуляції, займаючи місце між комунікатором та потенційним реципієнтом з метою полегшення процесу комунікації» (Зубрицька М. Категорія читача в літературно-критичних дослідженнях ХХ століття // Записки Перекладацької Майстерні – Львів, 2002. – с.61). У процесі такого діалогу виникає літературно-критичний дискурс, що об'єктивно задається твором як об'єктом сприймання й оцінки (Бубняк Р. А. Літературно-критичний дискурс: сутність, структура, засоби вираження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.06. «Теорія літератури» / Р. А. Бубняк. – Тернопіль, 2001. – 20 с.).

З'ясування вказаного аспекту порушить виникнення проблеми співвідношення / зіставлення художнього тексту з особою критика чи журналіста як гіпотетичного, передбачуваного читача, котрий не тільки аналізує, уособлює, а й перебуває поза межами цього тексту. У результаті таких «читацьких» спостережень узагальнюються його думки та відбувається формування рецептивних ресурсів тексту та психологічного ферменту його сприйняття (праці О. Потебні, Л. Виготського, М.Ігнатенко, Г. Клочека, О. Червінської тощо).

Письменник чи журналіст має усвідомлювати, що його художній твір або ж розвідка – це те русло, яке спрямовує творчо-відтворювальну уяву читача, його інтелектуальні операції, навіює йому певні емоційні стани, естетичне сприймання, задає структуру літературно-критичного дискурсу. Тому він має так побудувати свій дискурс, щоб у його структурі відбилася певна оцінна стратегія, спрямовуюча сила сюжетно-фабульних конструкцій. Задля цього він застосовує такі атрибутивні засади, як поетикальні виміри, лінгво-стилістичні елементи вираження критичних оцінок і суджень, рецептивно-риторичні засоби.

Комплексні родово-жанрові сполучення, що функціонують в журналістиці та літературі, знаходять різноманітну модифікацію переважно у публіцистичних виявах – есе, літературному портреті, малюнку, «біографії-світогляду». Ця система жанрів будується за конструктивним принципом аналогії, водночас, кожен із них набуває рис, різновидів та стильової домінанти залежно від проблематики, полемічної спрямованості, знову ж таки – оцінних суджень, пафосу, критеріїв.

Як бачимо, журналістика, література та критична рефлексія, попри власні вироблені індивідуальні принципи, засади і методи, попри, безумовно, онтологічну розмежованість, мають суголосні дотики-перехрестя, спрямовані на глибоке розуміння мистецтва, на бажання збагнути творчу особистість, митця-деміурга. Така свого роду взаємодія, такий універсалізм сприятиме, на наш погляд, на краще засвоєння Слова, усвідомлення його краси і магії. Тому перспективи розвитку вказаної теми, безумовно, неосяжні і невичерпні.